

Datum

2025-08-11

Adress

205 80 Malmö

Diarienummer

ASN-2025-9683

Yttrande

Till

Kommunstyrelsen

**Remiss Arbetsmarknadsdepartementet -
Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och
åtgärder, fortsatt arbete (SOU 2025:25)**

STK-2025-847

Arbetsmarknads- och socialnämnden föreslås besluta att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Arbetsmarknads- och socialnämnden ställer sig positiv till förslag som stärker det offentliga arbetet mot arbetslivskriminalitet. Nämnden är positiv till att förslagen kan stärka migrantarbetares skydd och status i samhället.

Nämnden ser att den kommunala verkligheten ibland saknas i betänkandet och efterfrågar att det kommunala perspektivet i större utsträckning tas i beaktande vid utformningen av förslagen.

Nämnden anser att förslag som syftar till att minska risken för arbetslivskriminalitet bör utformas gemensamt med förslag som syftar till att motverka välfärdsbrott även om de inte täcks av delegationens definition av arbetslivskriminalitet.

I yttrandet presenteras även nämndens synpunkter gällande specifika förslag.

Yttrande

Arbetsmarknads- och socialnämnden ställer sig positiv till förslag som stärker det offentliga arbetet mot arbetslivskriminalitet. Nämnden är positiv till att förslagen kan stärka migrantarbetares skydd och status i samhället. Det är en utsatt grupp som riskerar att utnyttjas.

Utifrån det tillstyrker nämnden de övergripande förslagen i delegationens slutbetänkande.

Gränsen mellan arbetslivskriminalitet och välfärdsbrottslighet är ofta snårig där samma aktörer kan vara involverade i båda typerna av brottslighet. Generellt är det också samma offentliga aktörer som möter båda typerna.

Nämnden anser därför att förslag som syftar till att minska risken för arbetslivskriminalitet bör utformas gemensamt med förslag som syftar till att motverka välfärdsbrott som inte nödvändigtvis täcks av delegationens definition av arbetslivskriminalitet.

Nämnden har samtidigt synpunkter på specifika delar i betänkandet, vilka presenteras nedan.

Avsnitt 5.5: Läkare

I avsnitt 5.5 beskrivs läkare som en av de reglerade yrkesgrupper där arbetslivskriminalitet bedöms medföra särskilt stora risker för samhället. Det beskrivs hur det med falska intyg från läkare om nedsatt arbetsförmåga blir möjligt att ta del av socialförsäkringar.

I avsnitt 5.5.3 beskrivs hur det allmänna ibland luras att betala arbetskraftskostnader genom att en läkare felaktigt utfärdar ett sjukintyg om nedsatt arbetsförmåga som ger rätt till sjukpenning från Försäkringskassan medan arbetstagaren fortsatt utför arbete för arbetsgivarens räkning. I betänkandet beskrivs detta enbart gällande sjukpenning som utbetalas av Försäkringskassan.

Nämnden vill lyfta att samma upplägg även riktas mot kommuner. Personer som saknar sjukdomsgrundande inkomst har inte möjlighet att söka sjukpenning från Försäkringskassan men har möjlighet att ansöka om ekonomiskt bistånd hos socialtjänsten.

Det förekommer bedrägerier där personer beviljas ekonomiskt bistånd utifrån att de saknar sjukdomsgrundande inkomst och enligt läkarintyg saknar arbetsförmåga, samtidigt som personen i själva verket arbetar svart. Utöver att ge rätt till ersättning på felaktiga grunder får läkaren även betalt av regionen för att bedöma den enskildes arbetskapacitet. Trots att sådan bedömning inte gjorts eller gjorts felaktigt.

Nämnden ser här att situationen i kommunerna saknas i betänkandet och efterfrågar att den kommunala verkligheten i större utsträckning tas i beaktande vid förslag på åtgärder. Det kommunala perspektivet saknas även i konsekvensbeskrivningarna.

Nämnden anser att betänkandet saknar tillräckliga förslag för att motverka den typ av arbetslivskriminalitet, och välfärdsbrott, som beskrivs i avsnittet och involverar läkare.

Nämnden vill lyfta att kommunala socialnämnder är mindre organisationer än Försäkringskassan och har med anledning av det också sämre förutsättningar att identifiera falska läkarintyg.

Det finns behov av bättre möjligheter kring samverkan mellan kommuner, regioner, Försäkringskassan, Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och polis gällande att uppmärksamma varandra på aktörer där fusk misstänks.

Avsnitt 6.2: Kontroller, samverkan, informationsutbyte, styrning och uppföljning är avgörande

Nämnden instämmer i delegationens bedömningar i avsnittet. Nämnden vill särskilt lyfta behovet av att involverade aktörer kan dela information på ett ändamålsenligt sätt som uttrycks i delegationens bedömning. Nämnden ser idag ett behov av att kommunerna oftare involveras i den samverkan som sker.

Avsnitt 6.5-6.7

Nämnden är positiv till att stärka skyddet för personer med svag ställning på arbetsmarknaden och göra det svårare att fuska.

Nämnden vill lyfta att de föreslagna sanktionsavgifterna i avsnitt 6.6.8 är förhållandevis låga och nämnden bedömer inte att de kommer fungera avskräckande i tillräcklig utsträckning. Även förslagen i avsnitt 6.6.5 bedöms vara för försiktiga för att ha verkligt avskräckande effekt på arbetsgivare som vill utnyttja systemet.

Nämnden tillstyrker förslaget om att den lön som anges som grund för uppehållstillstånd ska gälla och att förändringar av villkor i anställningsavtal ska meddelas Migrationsverket.

Nämnden föreslår att Migrationsverket ges i uppdrag att tillhandahålla formulär för anställningsavtal som ska ligga till grund för ansökan om arbetstillstånd. Formuläret skulle framför allt syfta till att:

1. Säkerställa att anställningsavtalet innehåller de uppgifter från arbetsgivaren som Migrationsverket behöver för att kunna utreda och fatta beslut om arbets- och uppehållstillstånd med anledning av anställningen.
2. Betona arbetsgivarens skyldighet att meddela ändrade avtalsvillkor till Migrationsverket.
3. Beskriva hur arbetstillståndet påverkas vid ändrat eller avslutat avtal.

4. Beskriva det stöd den enskilde arbetstagaren enligt utredningens förslag kan få från arbetstagarorganisation eller diskrimineringsombudsman vid tvist med arbetsgivaren.
5. Informationstexterna på formuläret bör göras tillgängliga på flera språk för att därigenom säkerställa att arbetstagaren har väsentlig information om förutsättningar för arbetstillstånd inför anställning och flytt till Sverige.

Nämnden föreslår att Migrationsverket regelbundet under den tid som arbetstillståndet gäller, och alltid i samband med förlängning, följer upp att avgifter och skatter betalas på korrekt sätt genom de arbetsgivardeklarationen som arbetsgivaren månatligen ska rapportera till Skatteverket. En sådan uppföljning skulle inte bevisa att den anställda har fått ut all lön den har rätt till men säkerställer att skatter och avgifter betalas och kan fungera som en indikator på om arbetsgivaren inte sköter sina åtaganden.

Anställningsavtalet är en viktig handling och kan enligt Brottsförebyggande rådet fungera som en dörröppnare till andra delar av välfärdssystemet¹ Nämnden ser ett behov av fler åtgärder som kan motverka fusk med anställningsavtal.

Nämnden kan konstatera att 2013 års lag inte fungerar i praktiken. Det är i praktiken för höga trösklar för tredjelandsmedborgare att kunna få tillbaka lön för utfört arbete som inte betalats ut. Nämnden är därför positiva till förändringar i lagstiftningen som syftar till att stärka rätten till lön för utfört arbete.

Avsnitt 6.8: Tillfälliga uppehållstillstånd för att hävda sin rätt

Nämnden är positiv till att utöka möjligheterna till tidsbegränsade uppehållstillstånd för att hävda sin rätt till lön för utfört arbete. Samtidigt vill nämnden lyfta att det enligt vad som framgår i avsnitt 6.8 och betänkandets konsekvensbeskrivningar framgår att personer som skulle vistas här på ett sådant tillfälligt uppehållstillstånd har rätt till sjukvård under vistelsen medan vad som gäller avseende rätt till socialförsäkringssystem inte beskrivs.

För nämnden är det viktigt att försörjningsfrågan för den enskilde under det tillfälliga uppehållstillståndet förtydligas. Nämnden uppfattar att den enskilde under det tillfälliga uppehållstillståndet inte skulle ha rätt till socialförsäkringssystemen som utgår från bosättningsbaserade förmåner men att de skulle ha rätt till ekonomiskt bistånd från kommunerna utifrån socialtjänstens uppdrag som yttersta skyddsnät.

¹ Brottsförebyggande rådet (2015) *Intyget som dörröppnare till välfärdssystemet*; www.bra.se/rapporter/arkiv/2015-03-30-intyget-som-dorroppnare-till-valfardssystemet

Nämnden anser att det behöver förtydligas vilka rättigheter personer har medan de har tillfälligt uppehållstillstånd för att hävda sin rätt till lön för utfört arbete. Det bör även förtydligas vad som gäller kring arbetstillstånd för den aktuella perioden.

Förslagen behöver utformas i samspel med andra förslag på ny lagstiftning. Exempelvis skulle förslagen i SOU 2025:53 *Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper* innebära att personerna i ovan nämnt exempel inte skulle ha rätt till ekonomiskt bistånd från kommunerna. Det skulle ha en tydlig påverkan på hur förslag i föreliggande betänkande faller ut.

Nämnden anser att det är viktigt att den enskilde också har faktiska möjligheter att fullfölja sin rättsprocess från hemlandet eftersom kostnaderna för att vistas i Sverige under rättsprocessen gör att det för många inte kommer vara en realistisk möjlighet.

Avsnitt 6.9: Statsbidrag till organisationer som hjälper utsatta för människohandel

Människor som är utsatta för människohandel är en väldigt utsatt grupp och nämnden är positiv till förslag som kan stärka deras skydd. Nämnden ser att civilsamhället ofta har större och bättre möjligheter än socialtjänsten att nå ut till människor utsatta för människohandel.

Nämnden tillstyrker förslaget att ändra *Förordningen om statsbidrag för visst våldsförebyggande arbete* på så sätt att människohandel för alla ändamål omfattas. Nämnden tillstyrker även förslagen om att kartlägga målgruppens behov.

Det finns idag en brist på insatser riktade till målgruppen. Endast ett fåtal skyddade boenden finns som tar emot män som är drabbade av människoexploatering. Även annat stöd saknas idag. Frivilligorganisationer står för lite av det stödet men har, som det även beskrivs i betänkandet, begränsade möjligheter att utöka stödet. Att låta hela målgruppen, dvs alla ändamål, ingå i statsbidragen skulle möjliggöra för organisationer i civilsamhället att bidra med ett ökat stöd för utsatta individer.

Nämnden ser att det finns ett behov av ökat juridiskt stöd till personer utsatta för människohandel. Att stärka individernas faktiska förmåga att kräva vad de har laglig rätt till gentemot arbetsgivaren skulle även bidra till att försvåra för arbetsgivare som utnyttjar irreguljära migranter eller står för människohandeln.

Nämnden vill lyfta att det idag endast är genom domstol det går att få status som brottsoffer för människohandel. Det försvårar arbetet med människor utsatta för människohandel eftersom det kan vara svårt att styrka i rätten.

Nämnden efterfrågar därför en uppdaterad definition av formell identifiering av brottsoffer. En sådan uppdatering bör göras med syftet att underlätta för inblandade myndigheter att förstå de speciella omständigheter som finns runt personer som är offer för exploatering och människohandel. Det bör också stärka möjligheten att få det stöd som de har rätt till även utifrån nuvarande lagstiftning.

Avsnitt 6.14: Leverantörskontroll vid offentlig upphandling

Nämnden instämmer i att upphandlande myndigheter har en nyckelroll i att förebygga och motverka arbetslivskriminalitet. Nämnden tillstyrker de förslag som lämnas i avsnitt 6.14 men ser ett behov av fler och mer långtgående åtgärder för att ge stöd och verktyg till upphandlande myndigheter.

Nämnden instämmer i betänkandets bedömning att regeringen bör genomföra leverantörskontrollutredningens (SOU 2023:43) förslag. Särskilt gällande förslaget att Bolagsverket ska tillhandahålla ett system för samordnad registerkontroll.

Nämnden instämmer i bedömningen i avsnitt 6.14.3 att regeringen ytterligare bör se över de rättsliga förutsättningarna för särskilt kommuner och regioner att genomföra ändamålsenliga leverantörsprovningar och kontroller i samband med upphandlingar.

Mycket vård och behandling upphandlas från privata aktörer. Det förekommer arbetslivskriminella upplägg inom marknaden för privat utförd vård och behandling som inte inkluderats i betänkandet. Exempelvis finns risk för fusk inom HVB.

Det kan grunda sig att de som behandlar inte har de kvalifikationer som krävs eller uppgetts, men även i att boendet bedrivs av aktörer involverade i organiserad brottslighet. Förutom att lura välfärden på pengar och bidra till att snedvrida konkurrensen gör det att personer i behov av vård inte får det.

Nämnden efterfrågar fler åtgärder för att kunna motverka arbetslivskriminalitet inom upphandlad vård och behandling.

Avsnitt 6.16: Åtgärder kopplade till vissa reglerade yrken

I de förslag som presenteras berörs läkare bara av förslagen i avsnitt 6.16.3 om *översyn för att förbättra vandelssprövningar*. Eftersom risken för både arbetslivskriminalitet och övrig välfärdsbrottslighet beskrivs gällande läkare i avsnitt 5.5 ser nämnden ett tydligt behov av åtgärder för att förebygga och förhindra fusk kopplat till läkare.

Nämndens syn beskrivs närmre ovan under avsnitt 5.5.

Övriga synpunkter

Nämnden efterfrågar förslag som kan motverka bedrägerier inom tandvården. Tandläkare är ett reglerat yrke som likt de som har inkluderats i föreliggande betänkande är utsatt för olika typer av kriminella upplägg.

Nämnden vill uppmärksamma att det exempelvis förekommer att personer ansöker om och beviljas ekonomiskt bistånd från kommunen för att betala behandling hos tandläkare som inte utförs. I sådana fall som upptäckts hos nämnden får tandläkaren pengar för tandvård som aldrig utförts och den enskilde får bistånd från kommunen för behandling som den aldrig fått eller betalat för.

Utifrån detta anser nämnden att yrkesgruppen tandläkare bör inkluderas i det fortsatta arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Ordförande

Sedat Arif

Förvaltningsdirektör

Britt-Marie Pettersson

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden.]